Ч. 162. Чернівцї, недїля, дня 17. (29.) грудня 1895. Рочник XI.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА
на „Буковину“ разом з ілюстр. додатком „Недїля“ виносить:
на цїлий рік 10 зр. — кр.
на чверть року 2 „ 50 „
місячно . . . — „ 85 „
для заграницї 15 рублїв або 24 франків.
Поодинокі числа по 6 кр. в бюрі ґазет Л. Горовіца в Чернівцях, ул. головна ч. 17.

ВИХОДИТЬ:
у вівторок, четвер, суботу і недїлю.
Редакция і Адміністрация „Буковини“ находить ся в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2), куда всї дописи адресувати належить. — Бюро редакциї отворене щоднн від 8. рано до 8. вечером

Бесїда посла Вахнянина

виголошена в Палатї послів на засїданю дня 11. грудня.

(Продовженє і конець.)

З промов, які з нагоди проґрамової бесїди Є. Е. п. Президента Мінїстрів в тій високій Палатї виголошено, а також і з нинїшних видко, що посїяне зерно не упало на камінну землю.

Поодинокі національні партиї показали навіть охоту не лише іти в тім вказанім напрямі, але тут і там зробити почин, бо-ж говорено о переговорах Чехів з Нїмцями і Нїмцїв з Словінцями, єсли би лише правительство згодило ся взяти на себе ролю честного посередника.

Здавало ся, немов би у всїх краях з мішаним населенєм вижидано якогось рода modus vivendi, здорових і справедливих угодових пунктаций. Що при тім підпирані і протеґовані доси більшости мусїли би щось попустити з своїх далекоідучих жадань, то розумів ся само собою.

З огляду на загальне добро держави треба би вложити на себе деяку повздержливість не потребуючи при тім нїчого тратити з того, що вже зискало ся і честно набуло ся.

Консолїдация нашої половини держави вимагає, щоби нїякий нарід не був упослїджуваний або навіть один другому підпорядкований.

Нїякому народови не повинно ся завязувати житє чужим панованєм. Бо народи, котрих розвиток спиняє в якім небудь напрямі сусїдний нарід, не стануть нїколи добрими союзниками.

Народи Австриї мусять лише стояти на рівнї, не против себе, лише яко рівно вартні союзники побіч себе.

Цїла наша політично-національна борба, обертає ся власне найбільше довкола відносин поодиноких народностий до себе і тут була би вказана рівнобіжність. Рівнобіжні-ж лінїї ідуть спокійно побіч себе, але коли они лиш трохи скісно поставлені до себе, то мусять вкінци перетяти ся.

Єсли не хоче ся борби, то мусить ся всїм народам дати права в рівній мірі і се єсть власне то, що висказано в правительственній проґрамі і до чого ми вже всї яко заступники народів були візвані.

Тут кинено також раз питанє, а іменно нинї може перед двома годинами, чи проґрамові наміри теперішного правительства щирі?

Судячи з мого становища по тім, що стало ся в найновійшім часї, мушу відповісти на се питанє притакуючо.

Вправдї не маю чести належати до комісиї буджетової, але яко пильний і — можу собі сказати — яко безсторонний слїдитель робіт і розправ в тій комісиї, набрав я пересьвідченя, що нове правительство в короткім часї своєї управи, а особливо при буджетованю прелїмінаря на слїдуючий рік було вірне своїм проґрамовим основним принципам. Особливо — а чув я се случайно від членів буджетової комісиї — був Є. Е. п. Мінїстер просьвіти, як казали, незвичайно щедрий супротив жадань поодиноких народностий.

Так задержав Є. Е. п. Мінїстер просьвіти на поли шкільництва принцип національного рівноуправненя дуже совістно.

Панам з правицї на пр. удержавнила буджетова комисия, о скілько я знаю, три ґімназиї, дві в Чехах, а одну на Мораві. (*Пос. Пуркгард: То вже було давно обіцяне!*) Але тепер переведено.

Дальматинцї і буковиньскі Русини дістали по одній середній школї, Русини першу. Лише поновлений напад на Цїлею не удав ся, але нїмецкий нарід одержав певне найбільшу часть з державного буджету.

Є. Е. п. Мінїстер судівництва зволив до нас Русинів приступити з язиковою справою, іменно з рускими написами на всїх судових будинках всхідної Галичини і при тім характеристичне і гідне наслїдуваня то, що ми в Галичинї не зробили з того піраньского питаня.

Також і п. Мінїстер торговлї виступив з обіцянкою, котру має вскорі виповнити, щодо національних бажань Русинів. Хоч се річи маловажні, то треба памятати, що від заявленя до предкладаня буджету минуло лиш мало часу. Принцип справедливости пустив вже коріне.

Справи поволи укладають ся. Правда, тепер народи Австриї, особливо меньшости не спічнуть, доки не вирівнають з правительством своїх неполагоджених рахунків; але мимо того здаєть ся, що наш державний корабель виплив на чисту воду.

Супротив того уповажнено мене іменем руского клюбу зложити заявленє, що ми будемо голосувати за переходом до специяльної дебати над буджетом.

Однако при тім нехай менї буде вільно замітити, що при специяльній дебатї виступи-

7)

Российські цигани.

Етноґрафічний очерк Н. Г. Штібера.

—o—

(Дальше.)

Кримські цигани занимають ся ріжним промислом: одні з них виробляють деревяну посудину, сита, решета, лопати; другі виробляють ріжні річи з срібла, тому й звуть їх бакчисарайські татари „майстрами“. Кримські цигани яко ремісники мають великий мир у місцевого населеня, котре до них відносить ся з довірєм, яко до честних і працьовитих робітників. Декотрі з них носять збіже при ладованю; иньші ведуть торговлю домашним птаством і овочами. Не мало між ними єсть і таких, що занимають ся виміном коний і музикою — двома промислами, що властиві цїлому племеневи циганському. В Перекопі проживають циганських баритівників хурбетами. Кримські цигани грають всюди, де їх тільки запросять: в городських кофейнях, гостинницях, по татарських весїлях і забавах.

Закавказькі цигани жиють в ґуберніях: тифлїській, бакінській, єлисаветпольській і ериванській; в двох послїдних ґуберніях число їх дуже маленьке. Цигани ті знані під ріжними іменами у місцевого населеня: циганів-християн звуть іменем боша, циганів шиїтів іменем карачі.

Самі себе цигани-боша називають лом. Они ісповідують вірменсько-григорияньску віру і звичайно говорять вірменським язиком, уживаючи рідко свого, котрий єсть незвичайно убогий, бо виносить лиш 300—400 слів. На основі порівнаня слів наріччия бошів з наріччями других циганів прийшов нрофесор Пашканов до таких виводів:

1) Наріччия бошів — справжне наріччє циганів, внїшним видом і образом житя схожих з другими циганами;

2) слова бошів на пів властиві їх говорови тільки, на пів же спільні з словами європейських циганів.*)

Більша частина бошів живе в ахалцинським уїздї. Цигани ті занимають ся виробленєм сит і решет, обходять по домах з бубнами, сьпівають піснї, танцюють, ворожать з лінїй на руцї. Декотрі з них суть осїлі і занимають ся рільництвом. Цигани-шиїти, знані у місцевої людности під іменем карачі, називають себе дом, говорять татарським язиком і живуть в бакінській ґубернії. Карачі ведуть кочове житє, занимають ся знахорством, ворожбою і попрошайництвом.

Цигани-боша прийшли з Туреччини разом з Греками по российсько турецькій війнї 1829. року; карачі прибули правдоподібно в закавказький край з Персиї.**)

VII.

Праводавство в відношеню до российських циганів.

Конець.

Российське правительство не вмішувалось нїколи до внутрішного родинного житя циганів, не видавало приказів, щоби відбирати у них дїти і віддавати на вихованя пануючим клясам, не заборонювало їм побиратись і говорити своєю рідною мовою, як то дїялось в західній Европї (за Мариї Тереси і Йосифа II), де всї закони видані для циганів віддалювали їх тілько від осїлого житя.

От деякі з российських законів, що відносились або відносять ся до циганів:

Після указу з 7. червня 1733. р. поручено установити в користь канцелярий слобідських ковацких полків осібний побір з циганів; в 1759 р. приказала цариця Єлисавета Петровна, щоби цигани в Петербург не впускати зовсім під погрозою острих кар.

В 1767 р. оподатковано всїх циганів сумою семи гривен і дозволено їм вибрати з посеред себе одного, що міг би занятись збиранєм того податку. Рівно-ж заборонено циганам вибирати ся з місця замешканя на иньше місце без пашпорту.

В 1800. р. приказано, щоби всїх циганів, не маючих місця приналежности, втягано в книги приналежности там, де їх спіймає ся.

В 1802. р. видав сенат указ, на підставі котрого розділювано циганів на малі части і розміщувано по ріжних селах.

Указом сенату з 1809. р. приказано завести лїпший устрій між циганами, змусити їх до осїлости і прилучити до городів, або сіл.

В 1839. р. вложено обовязок на мінїстерство державних посїлостий запобігати як найбільше волокитетву циганів.

*) К. П. Пашкановъ. Цыганы. СПБ. 1887. г.

**) Ibidem.

мо з актуальними жаданями до теперішного правительства, бо для руского народу не зроблено доси сего, чого нарід для свого всестороннього культурного розвитку має право домагати ся від кождого правительства. Ми будемо мусїли також пожалувати ся на деякі невластивости і неправильности в найновійших часах, але ми пересьвідчені, що ті жалоби будуть справедливо оцінені.

Дрібні вісти.

Чернівці, дня 28. грудня 1895. р.

Є. Е. кардинал Сильвестер Сембратович іменований заступником маршалка краєвого галицкого сойму. Так само віцемаршалком шлеского сойму єсть кардинаґ о. Коп. У нас дехто каже, що не годило ся Є. Е. кардинала Сембратовича вибирати віцемаршалком; про кардинала д-ра Копа того не казали. Трудно Русинам догодити.

Іменоване. Скриптором університетскої біблїотеки у Львові іменований др. Болєслав Маньковский.

Перенесеня нотарів: Йосиф Онишкевич зі Зборова перенесений до Коломиї; Тит Пшесмицкий з Галича до Коломиї; Йосиф Зубек з Мільниці до Зборова; Людвик Ревуский з Риманова до Добромиля; Михайло Савьцкий з Куликова до Галича, Венямин Макс. Райнер з Борині до Мільвиці, Андрій Павлиш з Лютовиск до Рожнятова.

Вісти з Київа. Читаємо в „Кієвской старинѣ“ з грудня такі відрадні вісти: 1. Редакция „Кієвскої Старини“ дістала дозвіл друкувати уложений під редакциєю В. Науменка і Е. Тимченка „Малороссійскій словар“, котрий обійме по-над сто друкованих аркушів в два стовпці. В роцї 1896-ім вийде перший том того словаря в обемі 25 аркушів друку. Передплатники „Кієвскої Старини“ діставати будуть словар яко безплатний додаток до журнала. — Що словар сей буде роботою поважною, за те ручать нам особи видавців. П. В. Науменко (редактор Кієвскої Старини) єсть фільольоґом і знавцем руско-українського язика і лїтератури, а п. Е. Тимченко уже навіть друкував де-що з своїх словарских робіт. 2. Редакция „Кієвской Старины“ оголошує такий конкурс: „З огляду, що нема у нас систематично обробленого курсу історії Южної Руси (України), котрий вдоволяв би потреби і интереси науки й житя, редакция журнала Кієвская Старина постановляє росписати конкурс з речинцем дворічним (до 1-го сїчня 1898 року) на оброблений курс „Історії Малоросиї“, в обемі більше-меньше 25 аркушів друку. Проґраму курсу подасть Кієвская Старина в першій книжці 1896 року. По упливі дворічного речинця редакция Кієвскої Старини виплатить за найлучший з надісланих і одобрених творів премію в квоті тисяч рублїв, з тим застереженєм, що право на перше видане буде мати редакция і що се перше видане розішле ся передплатникам Кієвскої Старини яко безплатний додаток. 3. Редакция „Кієвскої Старини“ дістала від начальства дозвіл отворити при редакциї журнала „книжний склад“ (книгарню), де будуть продавати ся книжки, які що місяця редакция буде оголошувати при кождій книзї журнала в катальозї книжного складу. — Річ натуральна, що редакция „Кієвскої Старини“ буде старати ся сконцентрувати в своїй книгарни всї видавництва в мові руско-Українській як і видавництва дотикаючі Руси-України на иньших мовах, а через то видавництва ті скорше будуть ширити ся, бо-ж кождий буде знати, куда має за українскою книжкою удати ся.

Отворенє садаґурскої читальнї описує нам один господар в такий спосіб: Перед кількома роками заложили ми собі читальню з великою утїхою; думали, що наша читальня буде найславнійша на цїлу Буковину, бо до неї вписали ся три сьвященики, на котрих була надія, що будуть нашими проводирями. Сьвященики обцяли приходити до читальнї, коли не всї три, то хоч по одному. Але ходили до читальнї і старші і молодші члени, а сьвящеників ми не видали. О. Гнїдий був два рази і більше не прийшов; не дивуємо ся, бо був старенький тай з Жучки приходити було за далеко. Панотець Вольчиньский з Рогізної — то Волох отже також не дивниця. Але дивно, що нам таки садаґурский парох о. Микитович, котрий мешкав з читальнею під одним дахом, до читальнї нїколи і не вступив, аж на головні збори був ласкав прийти. Члени читальнї думали, що якось то буде, і вибрали знов свого панотця до видїлу. Нарікали що читальня припала і сподївала ся лїпших часів. Та де там! читальня ще гірше заснїтала ся. Настала незгода поміж парафіянами а о. Микитовичем, тягане по судах і кріміналах, а на тім знов читальня вийшла зле.

Та хоч она через довший час спала задля недбалости попередних провідників, читальники пізнали за той час, що нема що рахувати на чужу поміч; треба самому собі помагати. Урадили ся піднєвити читальню для 21-го грудня с. р. Почали дїло з Богом; попросили всч. оо. Алексевича з Задубрівки і Ш. Іласевича з Ширівців, аби відправили службу Божу за добрий розвій читальнї. І відбула ся прекрасна служба божа в церкві в Низших Ширівцях. Наконець Алексевич мав проповідь до нас. Тїшили ся, що ми горнемо ся до просьвіти, взивав, аби не були послїдні, тілько старали ся зрівняти ся з другими народами. Ваша перша поміч у всїм то просьвіта, бо завше з наукою лекше жити і спосібнійше на кожде дїло. Наші люди пють в коршмі і там раду радять. Ой, люди, відвернїть ся від злого, бо крайна пора вас чекає!

Богато і красно казали панотець, а все тичило ся просьвіти. Вислухали люди їх проповіди і дуже красно при відходї їм дякували. А Яков Смеречиньский того всього слухав і каже до панотця: „Завернїть ся за мною до церкви, дайте менї, прошу, присягу, абим не пив трунок, бо я себе дуже знищив, а почувем ваші слова, то хочу на віки лишити того ворога, абим не пив“. Завернув ся панотець з людьми до церкви і став Смереч. вмовляти, аби й без присяги перестав пити, бо присяга перед самим Богом — велика річ; єї нарушити не можна. Спробуй, каже, перше так, без присяги. А Смеречиньский не в тот бік; я вже, каже, пробував і сяк і так, все не йде; а тепер вступаю в читальню, межи тверезу кумпанію, то й сам хочу бути тверезий. Ще раз казав панотець, яка велика і сьвята річ — присяга і вкінци при сьвідках вичитав Смеречиньскому присягу. І дуже то-то людям подобало ся, що о. Алексевич своїми красними словами навів нас на добру дорогу. Подякували ми панотцям і поїхали до Садаґури.

На отворенє нової читальнї Рускої Бесїди приїхали з Чернівців посол др. Стоцкий і проф. Шпойнаровский, котрих ми радо витали. Людий зібрало ся богато, не тілько з Садаґури, але й з цїлого повіта було по кількоро людий. П. посол Стоцкий почав научати нас своєю звичайною милою бесїдою котрої не втямило би ся слухати і цїлу добу. Оповідав нам, як вести читальню, а потім за Шевченка. І професор Шпойнаровский а також ч. Грищук промовляли дуже красно. При сїм з'явили ся п. директор Шорш з своєю панею, учителї пп. Іваницкий, Данилевич і лїкар п. др. Рунес. А був також і півець задубрівский п. Єремійчук. По науцї наші милі делеґати від'їхали до Чернівців, а члени ще дуже красно забавляли ся. П. Єремійчук також навчав нас дуже файно. А по всїм відсьпівали ми нашому Монархови многая лїта, що нами опікує ся і позваляє нам учити ся в рідній мові. Головою читальнї вибраний міщанин п. Петро Щербанович. — *Читальник.*

З Марківки дорошівскої пише нам господар Григорий Безкоровайний: „Люди певно мало знають за сільце Марківку Дорошівску, бо не чули про него нїчого. Марківка лежить яром помежи Товтрами а Дорошівцями, де межи тамошними ґаздами Іля Бойчук носить ся з галкою, щоби з новим роком отворити руску читальню. Той учитель дуже дбає о просьвіту народу. Єго заходами повстала читальня в Товтрах 1882 року, а 1883 у Чункові. Ті читальнї принесли людям богато хісна, що навіть і старі ґазди тепер всїля-

---

В 1856. р. зрівнано оподаткованих циганів що-до обовязків рекрутських з иньшими.

Вкінци в уставі про пашпорти відносять ся слїдуючі статї до циганів:*)

Статя 124. Циганам, доки не осядуть в селах, пашпортів не видавати; коли-ж осядуть видавати їм пашпорти за ухвалою сїльської громади, але не більше, як на одну особу в родинї.

Статя 125. Цигани, що мають місце приналежности, а опускають єго без законного призволу і пашпорту, підпадають зарівно з тими, що їх передержують, під кари, вичислені в уступах 61—64 „Устава о наказаніяхъ налеемыхъ Мировими Судьями (изд. 1885. г.)“.

Примітка. Всї цигани, що осїли на все в городах новоросийського краю і бесарабській ґубернії перед 10. груднем 1847. р. зачислені там між міщанів.

Статя 126. Заказуєсь відпускати циганів на пашпорти виставлені для цїлих родин, виймаючи тілько зачислених між купців і міщанів; за відпущенє циганів і циганок на родинні пашпорти накладаєсь на місцевости і особи провинивші не більше 30 копійок кари за особу в користь „мѣстныхъ учрежденій Общественнаго Призрѣнія.“

Після законів росийських цигани не виділені анї в осібне племя, анї в осібну клясу, анї не зачислені між чужинців. Полишена їм повна свобода жити і перебувати, де їм подобаєсь. Що-до податків і обовязків ріжних, між тим і рекрутських, зрівнані суть цигани з тими клясами, до котрих зачислені.

— —

Ворожий настрій против циганів зі сторони тих, що звикли відноситись ку ним з упередженєм, що звикли видїти в них лиш шумовини суспільні, довів до того, що цигани не могли зблизити ся з иньшими народами, що стали жити зовсїм відмінним житєм з відрубними інтересами суспільними. Но хто звик критично мислити, хто ставить правду і справедливість висше від всяких упереджень, той мусить переконати ся по більших або меньших студиях над циганами, що то племя не заслугує зовсїм на назву „проклятого племени“, що хоть між циганами, без сумнїву, подибують ся люди погані і ледачі, то не мало є і таких, що визначують ся добрим, щирим серцем і другими моральними прикметами.

Визначною цїхою всїх циганів, отже й росийських, єсть безгранична любов до свободи. Ті напів дикі кочовики не зіпсувались нїякими дарами культури. Они жили завсїгди зовсїм відрубним, замкненим житєм, не бажаючи дїлити ся з тими, що не належали до їх племени, нї своїми клопотами, нї горем нї радостию; они не хотїли принимати жадного активного удїлу в історичних подїях народу, між котрим жили. Они не інтересували ся нї трошки своєю минувшиною, як би зовсїм про ню забули; не думали і не журились про завтрішний день, легкодушно відносили ся до свого сучасного положеня, були завсїгди тими-ж „птицями небесними“, як в хвилях щастя, так в часах тяжких сьвітових невзгодин.

Така безгранична любов до свободи одушевляла многих поетів, що убирали образи циганок в поетичню форму. Пушкин, як оповідає в єго біоґрафії Анненков, пропав був 1822 р. на кілька днів з Кишенева: виїхав він до Ізмаілу, по дорозї пристав до одного циганського табору, ночував в єго шатрах і жив диким житєм кочового племени. Плодом того пориву була звістна поема: Ц ы г а н ы.

(Конець буде.)

---

*) Сводъ законовъ. Т. XIV. изд. 1890. г. (Уставъ о паспор.).

кі книжки і ґазети вивчили ся читати, отверезили ся тай мають свій склепок. В Марківці можна тепер не в одній хаті побачити ґазету „Буковвину", котру учитель п. Бойчук роздає до читаня. Обіцяв много книжок дарувати і для нас „Зорю" купити". — Щасть Боже до доброго діла! А ми ще просими чесних селян, як у них що цікаве стане ся, най нам дадуть знати до ґазети. Особливо за читальні, за склепики, шпихлірі, як люди покидають злу дорогу і горнуть ся до книжки.

Красний приклад. З Топорівців пише нам селянин Іван Пригар, член тамошної читальні, як его по пожарі спомогли члени читальні. Гарний се приклад, як один другому помагає. Коли хата Пригора згоріла, то чорновский п. дідич Розеншток дарував Пригарови дерева ялового чвертку, котра вартувала з 20 зр. 50 кр. Добрі люди, Василь, Сандик, Панасій і Ґріґорій Ілащуки, Онуфрій Василашко, Семіон Федорець, Домітраш Макаренко Ґеорґіїв привезли то дерево, а Іван Гарасим Ґеорґіїв дав 15 снопів трощі і дві крокви. Иньші, Сандик Двірничук, Ґріґорій Козуб, Гнат і Митро Ілащуки дали Пригарови то крокви, то двері, то дерева. Се самі братя з читальні. Такий то гарний приклад дали читальники топорівскі. А ми ще радимо від себе, аби люди асекурували свої хати; коштує то не богато, а обезпека єсть. Стереженого Бог стереже.

Американьскі Русини, о скілько можна судити про них із „Свободи", мають зовсім ті самі хиби, що Русини о старім краю: та сама у них недбалість про висші потреби, неясні цїли в змаганю щоденнім, недостача орґанізациї, податливість на всякі шкідливі впливи, — одним словом Русин і на вільній американьскій земли остає таким самим Русином, яким був у старім краю. Замітив се дописуватель „Свободи" зі Львова і вичисливши декотрі хиби наших селян, як недбалість о себе самого, пониживанє, недовірє до інтеліґентних Русинів, пише дальше так:

„А третя паскудна натура нашого селянина така, що нікому не вірить, хиба одному жидови, хоч той з него шкіру дре. Ти до него приступай і з серцем і з перцем, учи єго, показуй дорогу, цілуй єго, проси: „зроби так, брате, як я тобі раджу, буде тобі добре!" — Ні! не послухає; ще в очи ніби покорить ся, а поза очи шукай вітра в поли... Нераз аж жаль дивити ся, як неоден панотець або й иньший Русин навчає селян рік, два, пять ба й десять літ і вже думає собі: от-от буде гаразд! — ні, нехай тілько трафить ся в селї який проворний Мошко, вся робота за один рік пійде за нічо, а ти панотче чи хто там, хоч сядь тай плач! Що вже наші люди натерпіли ся через ту дурну натуру, того ні списати ні переказати, а поправи все ще не видко.

Читав я в „Свободі" що у Вас ще люди наші такі самі, як були в старім краю; н. пр. гроший не дадуть до каси, тілько дома ховають. Знаю я тут таких селян богато: тисячки мають, а думаєте, що дадуть їх до каси? Де-ж там! Тримають у скрині або в стрісї і тратять на тім страшенно, бо процентів не беруть. Що-ж тут з такими людьми починати, коли їх ніяк не навчиш; не вірять нікому і вже! Виходить з того таке, що не поможуть і гроші як розуму нема.

Пізнали Поляки оту дурну натуру наших людий і думають собі: „Та що? або они хотять чого більше, крім їди? Чи они себе шанують, чи они своїх провідників слухають, чи они жиють так як люди? Та най пропадають, коли такі!" Отже й не рахують ся ні з нашими селянами ні з їх провідниками. Що-ж варта єнерал без войска, або як то войско непослушне і дурнє? Програє битву, хоч би з ким.

Так то і в нас; програємо битви, бо сили не маємо тай не думаємо поправити ся так, щоби та сила була. У нас дехто каже: „Ах Боже! коби то нам Поляки і жиди трохи попустили пута, тож то ми би показали, що ми вміємо!" Може в тім і правда, а може й ні; може би ми що потрафили, а може й зовсім нічого. Бо я собі міркую так: От в Америці, де буде вже тілько Русинів, що на Буковині, там нема ні Поляків ні Волохів ні Мадярів ні Москалів; жий собі як умієш; ніхто тобі не боронить, ніхто на тебе не настає, аби ти був Поляк, Волох, Мадяр або Москаль, будь Русином, пильнуй свого! Ну, а скажіть мені по правдї, чи дуже то так ви, американьскі Русини, пильнуєте свого? Десять пильнує; а десять тисяч ні! А чому? Бо де би ви Русина й не посадили, всюди він не покидає так скоро своєї злої натури. От і „Свобода" оповідає з житя американьских Русинів такі самі істориї, як би они діяли ся в Староміщині або в Бережаньщині, а не з Америці на вільній землї. Здаєть ся люди там, хоч тяжко працюють, та все-ж хліба не голодні; чому-ж они за чим більше не тужать, чому на тих 200.000 американьских Русинів так мало горне ся до своїх товариств, так мало читає свою часопись „Свободу"? Адже там не давить ні Лях, ні уряд ніхто! Чому так мало людий слухає своїх щирих провідників панотців, коли они кажуть: „Складайте ся на Народий Дім! Читайте „Свободу"! Адже-ж ті люди ОО. Обушкевич, Констанкевич, Друшка, Дмитрів, Стефанович. Ардан, як їх знаю з дорогого серця раді би бачити всїх Руеинів в гараздї і з розумом — то у них ціль їх житя! Чому-ж так тяжко їм зібрати всїх Русинів до купи?

Отже я міркую собі: Коли би й американьскі Русини на своїй вільній землї показали ся такі самі неохочі до громадского спільного дїла, до науки і просьвіти, як наші в Галичині або на Буковині, то то був би доказ, що нам житя нема, ми мусимо гинути. Ми в старім краю, коли нам що не вдасть ся, зараз кажемо: то правительство і Поляки або Москалї не дають нам жити. Добре, най буде, що то правда. А коли так, то вже хто як хто, а американьскі Русини не сьміють на нікого вину звалювати, хиба на самого себе, бо над ними не панує ні Австрия, ні Польща, ні Росия! Тому кажу, що ви американьскі братя, мусите посьвідчити, до чого Русини на волї спосібні! Ми на вас дивимо ся, як на тих, що нам мають показати дорогу, на котру повинен вступити свобідний Русин не гамований нїким. І ми віримо твердо, що хто з вас поверне домів той не перейме зараз наново натури такої, як у селян в старім краю, тілько буде знати со'і ціну і народови цілому. А ви, що там за широким далеким океаном останетесь, знайте-ж пошанувати тих, що вас напроваджують на добру дорогу, вірте їм, учіть ся, спомагайте ся разом — одним словом дайте приклад, як треба жити. Коли ми дізнаємо ся про Ваші гарні порядки, то ми тут в старім краю розтрубимо їх на всї сторони нашого краю під австрийским і московским цїсарем, щоби кождий знав і добре собі то но вус намотав, що Русин тілько в ярмі виглядає так не по божому, але на волї він чоловік такий, що ним межна перед цілим сьвітом похвалити ся."

Збірник маршів австрийскої армії. Наш цїсар Франц Йосиф знаний яко добрий музика; минувшого року він приказав, щоби зібрати в архівах міністерства війни всї марші австрийскої армії. То діло скінчено тепер і видано збірник маршів; він складає ся з двох томів, з котрих перший вийшов сими днями. Збірник не буде продавати ся. Перший той збірник містить в собі 50 маршів, котрі всї відносять ся до минувшого столїтя. Збірник начинає ся старим маршом, під звуками котрого 12-ий полк вийшов з Чехів, щоби піти против Росиї враз з францускими війсками Наполеона.

Фальшівники гроший. В Ерсетфальва на Угорщині арештовано столяра Юліяна Бечіого, коли хотів зміняти фальшиву корону. Підозрівають, що Вечі належить до шайки фальшівників монет. Також арештовано столяра Гната Поповича, в помешканю котрого знайшли знаряди до фальшованя монет. В Будапешті сфальшував учитель рисунків Александер Косанович почтовий переказ на 42 зр. Коли его на поліциї переслухували, стрілив з револьвера кілька разів в урядника, а опісля в себе, але себе лише легко ранив.

Сибірска зелїзниця. На послїднім засїданю комітету будови сибірскої зелїзниці відчитано реферат, з котрого виходить, що в сім роцї витято більше як 4000 десятих лїса, шин уложено 1885 верстов. В осени 1893 р. було уложених шин 389 верстов. в 1894 р. уложено 2713 версто, без челябиньскої відноги, котра виносить 2487 верстов.

Бальоном до північного бігуна. Проєкт Андре-го, щоби за помочію бальону дістати ся до північного бігуна, зближає ся до здійстненя. Вступні роботи вже покінчені. Залогу будуть становити Андре яко начальник експедициї, метереольоґ Нельс Екгольм і кандидат Стріндберґ з Штокгольму. В Темзе буде уряджена стация 100 почтових голобів, з котрих будуть найліпші по вишколеню взяті до бальону, щоби заносили відомости з подорожи до Европи. Дорога бальону є означена після імовірности за помочію мапи течій повітря. Температура в літї під бігуном не є так низька, щоби становила перешкоду. Найменьше певні суть обчисленя напрямів воздушних течій, бо відносини тисненя воздуха у висшим сферах не є докладно знані.

Найбільший чоловік на сьвіті явив ся недавно тому в редакциї париского Figaro. Він називає ся Вількінс, походить з Сан Павльов Міннесота і єсть високий на два метри і 45 цм.! Він хоче з своєї величини зробити „ґешефт", бо хоче вступити до якогось театру особливостий. Найцікавійше, що Вількінс числить тепер лише 21 літ, значить він має надію, що піде ще більше „в гору".

Страшна пригода лучила ся дня 17-го с. м. в місті Клївленд в Огайо в Сполучених Державах. Вечер того дня був темний і вогкий. В наслїдок того кондуктор, що провадив електричний трамвай, повний людий, в'їзджаючи на міст побудований над рікою не замітив, що міст як раз скручувано, щоби перепустити корабель, впливаючий до пристани і з цілим розгоном в'їхав в пустий простір. Серед страшного крику подорожних ваґон упав з висоти 100 стіп і щез у воді, як кусень олова. Помимо безпроволочного ратунку стратило 20 осіб житє. Між ними був такеж кондуктор, виновник нещастя.

Королева яко риґорозантка. В послїдних днях складала визначна прихильниця жіночих наук на мидициньскім факультеті в Лїссабонї риґорозум. Була се портуґальска королева Амалія; она скінчила тепер другий рік мидицини і ставила ся до іспиту. На ставлені питаня відповіла так добре, що професори комісиї по іспиті встали, щоби кандидатцї-королевій поґратулювати. Королева Амалія буде ще через два роки слухати викладів, щоби опісля одержати докторский диплъон. Она взяла ся до тих студий лише з любови до науки.

Стережіть малих дїтий. В Радівцях на Буковинї була одна жінка тяжко хора і лікар записав їй пастилї. Стан хорої був досить грізний, отже в домі панував переполох, так що ніхто не спостеріг, як дволітний хлопець з'їв кілька пастиль, записаних лїкарем хорій. Наступили великі корчі і помимо лїкарскої помочи не можна було нещасливу дитину вратувати. Суд буде сею справою занимати ся.

Помер в Чернівцях Йосиф Качмаровский, рахунковий ревідент бук. краевого правительства в с., в 71-ім роцї житя.

ТЕЛЕҐРАМИ „БУКОВИНИ".

з дня 28. грудня 1895 р.

Віденъ. Німецкий канцлер князь Гогенльоге приїхав сюди.

Царгород. Росийский амбасадор Нелїдов був на авдиенциї у султана.

Петербург. Росия предложила Анґлії своє посередництво в спорі тої-ж з Сполученими Державами Америки в справі Венецуелї.

ВИДАНЯ ВАСИЛЯ ЛУКИЧА.

I. ЛІТЕРАТУРНІ ЗБІРНИКИ:

1. **Ватра.** — В Стрию, 1887 р. 215 стор. в 8⁰. Ціна 1 злр.
2. **Квітка.** — У Львові, 1890 р. 128 стор. в 8⁰. Ціна 30 кр.
3. **Рідний зільник.** — У Львові 1891 р. 136 стор. в 8⁰. Ціна 30 кр.
4. **Левада.** — У Львові, 1892 р. 103 стор. в 8⁰. Ціна 25 кр.
5. **Рідна стріха.** — У Львові, 1894 р. 120 стор. в 8⁰. Ціна 25 кр.

II. ЗБОРОВІ ТВОРИ:

6. **Твори Василя Чайченка.** — (Оповідання) — У Львові, 1892 р. 207 стор. в мал. 8⁰. Ціна 80 кр.
7. **Твори Василя Чайченка** Том II. (Соняшний промінь). — У Львові, 1892 р. 174 стор. мал. 8⁰. Ціна 60 кр.
8. **Твори Василя Чайченка.** Том III. (На розпутті) — У Львові, 1892 р. 210 стор. мал. 8⁰. Ціна 80 кр.
9. **Твори Карпенка-Карого.** (Мартин Боруля. Сто тисяч. Безталанна. Що було, те мохом поросло. Чабан). — У Львові, 1895 р. (кінчать ся друкувати).

III ПОВІСТИ, РОМАНИ, ХРОНЇКИ І ОПОВІДАНЯ.

10. **Навіжена,** пов. Нечуя-Левіцкого. — У Львові, 1891 р. 84 стор. мал. 8⁰. Ціна 20 кр.
11. **Поміж ворогами,** пов. Нечуя-Левіцкого. — У Львові, 1893 р. 180 стор. мал. 8⁰. Ціна 40 кр.
12. **За громаду,** хрон. К. Т. Подоленка — У Львові, 1892 р. 94 стор. мал. 8⁰. Ціна 20 кр.
13. **Художник,** пов. Т. Шевченка переклад Ол. Кониського. — У Львові, 1894 р. 101 стор. мал. 8⁰.
14. **Між народ,** пов. М. Школиченка. — У Львові, 1894 р. 92 стор. мал. 8⁰. Ціна 20 кр.
15. **Хо,** казка Михайла Коцюбинського — У Львові, 1894 р. 34 стор. 8⁰.
16. **Облога Буши,** пов. Мих. Старицкого. — У Львові, 1894 р. (кінчить ся друковати).
17. **Грішники,** роман хроніка Олек. Кониського. — У Львові, 1895 р. 192 стор. мал. 8⁰. Ціна 50 кр.
18. **Пани й люди,** повість Володимира Левенка. — У Львові, 1893 р. 168 стор. мал. 8⁰. Ціна 80 кр.

IV. ДРАМИ.

19. **Лимерівна,** в 5 діях Цанаса Мирного — У Львові, 1892 р. 67 стор. мал. 8⁰. Ціна 20 кр.
20. **Титарівна,** в 5 діях Марка Кропивницкого. — У Львові, 1892 р. 63 стор. мал. 8⁰. Ціна 20 кр.
21. **В темряві.** в 5 діях Мих. Старицкого — У Львові, 1893 р. 91 стор. мал. 8⁰. Ціна 20 кр.

V. ПІДРУЧНИКИ І ТВОРИ ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВІ.

22. **Руский правотар домовый.** Том. I. [Закон цивільний]. — У Львові. 1885 р. XVI і 432 стор. вел. 8⁰. Ціна 2 злр. 50 кр.
23. **Угорска Русь,** еї розвій і теперішний стан. — У Львові, 1887 р. 30 стор. вел. 8⁰. Ціна 15 кр.
24. **Юрий Коссован,** проба критичного розбору автобіоґ. его повістий і житеписи нап. Олек. Колесса. — У Львові, 1893 р. 99 стор. мал. 8о. Ціна 30 кр.
25. **Остатні романи Г. Сінкевича.** Два відчити М Грушевского — У Львові 1895 р. 50 стор. 16⁰.

Всі повисші твори можна набути в Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, ул. академічна ч. 8 і в Книгарні Ставропигійській.

ВСІХ НАУК ЛІКАРСКИХ

Др. Едмунд Кароль Фухс

емер. секундар ц. к. публичного шпиталю у Відни і оператор на ц. к. університетскій клініці для очий проф. д-ра. Фухса у Відни, осів тут яко

специяліст для слабостий очий

УХ і ГОРТАНКИ,

та ординує що дня від 10—12 год. перед полуднем і від 2—4 попол. при ул. паньскій, ч. 29. 1—3 Для бідних безплатно від 9—10 рано.

Експедиция анонсів Л. Горовіца в Чернівцях.

ПРАВДА,

вістник політики, науки і письменства

виходити ме

З НОВИМ РОКОМ 1896

— раз в тиждень кождої пятниці —

в обемі одного аркуша.

Ціна в Австриї річно: 4 р., піврічно 2 р., чвертьрічно 1 р. за границею (задля значних коштів пересилки) річно 8 рубл., піврічно 4 рубл.

Вже вийшов

ілюстрований буковиньский православний

КАЛЄНДАР

на рік переступний

1896

Ціна **50** кр.

— (З пересилкою 55 кр.) —

Зміст.

Календар історичний. — Календар астрономічний. — Календар церковний. — Сьвята рускі і римскі, (червоно друковані). схід і захід сонця, відміни місяця. погода. — Календар жидівский. — Поминальний календар славних Русинів. — Дім цісарский.

II.

Наші гроші і важнійші заграничні. — Міри і ваги (нові і старі). — Телеґрафічні приписи. — Почтові приписи. — Приписи желїзничі. — Скалї стемпльові. — Належитість від вписів гипотечних. — Плян їзди на зелїзницях.

III.

Для науки і забави.

Головосіки сьв. Івана Хрестителя. (З лірника Ю. Федьковича з новим портретом поета). — О. Єрофтей Федорович. (Житепись з портретом). — Нова устава о ховаю худоби. (Популярна наука). — Як закладати крамниці? (Популярна наука). Розмова Читальника з Іваном Байдужним. — Про катастер рунтовий. — Що людий еднає? (Повістка Д. М.) — Правда. (Повістка Є. Я.) Дещо з господарства—Ілюстрациї.

IV.

Шематизм буковиньский.

V.

Оповіщеня.

Замовленя приймає „Руска Бесїда і Редакция Буковини“.

Котвиця

Liniment. Capsici comp.

з аптики Ріхтера в Празї, загально признаний **знаменитий усмирюючий лік на втиранє:** по цїнї 40 кр., 70 кр. і 1 зр.; можна купити у всіх аптиках. Просимо жадати сей **загально улюблений домашний лік** просто під назвою

Ріхтера Liniment з котвицею

і принимати з осторожностию лише фляшки зі знаним значком охоронним „Котвиця“, бо лише ті правдиві.

Аптика Ріхтера

під золотим львом у Празї.

„ДНЇСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень у Львові,

улиця Валова ч. 11,

засноване на підставі концесиї ц. к. міністерства справ внутрішних з дня 9. грудня 1891 р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Днїстер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкід огневих під найприступнїйшими услівями і почислює можливо найнизші премії.

Всякі шкоди лікві́дують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошення о уділенє аґенциї в місцевостях, де нема аґентів „Днїстра“, принимають ся.

РУСКІ ТОВАРИСТВА в ЧЕРНІВЦЯХ

потребують

СЛУЖАЩОГО,

котрий вміє

читати і писати по руски.

Подання вносити до тов. „Народний Дім“ в Чернівцях. ул. Петровича ч. 2.

В Дрібній бібліотецї, видаваній у Львові Костем Паньковским, вийшли доси сї книжочки разом чисел 13):

Байки Евґена Гребінки (10 кр.)

Малярі, оповіданє Всеволода Гаршина (10 кр.)

Пролїсок, поезиї Павла Граба (20 кр.)

З чужого поля. Переклади Павла Граба (20 кр.)

Що то є господарність — Герінґа (переклад В. Герасимовича) 20 кр.

Поезиї Осипа Маковея (20 кр.)

Україньскі писаня Митра Оленьковича (10 кр.)

Писаня Василя Кулика (10 кр.)

Чернеча республика на Афонї — Василя Щурата (10 кр.)

Нарід в неволї (то що було друковане і в *Недїлї*) — 10 кр.

Микола Палкин Льва Толстого, оповідане 10 кр.

Твори Степана Руданьского. Том I. Пісні. Приказки. Присліва. Байки. Бібліоґрафічний показчик. Заголовки „Сьпівомовок“. Видане М. Комара. Коштом видавця. — У Львові 1895. 16⁰ 192 стор. Ціна 40 кр. (в портретом автора).

Оферма, оповідане его-ж (10 кр.)

Твори Івана Сурика, переклад з росийского (10 кр.)

Видає тов. „**Руска Рада**“ в Чернівцях. Відповідає за редакцию **Осип Маковей.** З друкарнї Г. Чоппа.